§ 3.2.1

Sangrul Education Society's

S. B. KHADE MAHAVIDYALAYA, KOPARDE

Tal. Karvir, Dist. Kolhapur

NAAC – B Grade

I/C Principal, Dr. S. B. Raut
M. A., M. Phil, Ph. D.
Email-principalsbkhade@yahoo.in

Office – 0231 2444307
Mobile: 9921612121

3.2.1: Institution has created an ecosystem for innovations, Indian Knowledge System (IKS), including awareness about IPR, establishment of IPR cell, Incubation center and other initiatives for the creation and transfer of knowledge/technology and the outcomes of the same are evident.

1) The department of Commerce, Economics and IQAC jointly organized IPR Workshop under lead college scheme of Shivaji University, Kolhapur.

2) All the department of Arts, Commerce and Science faculty publish the special editions of college wallpapers named 'TARWA' to mark the various important occasions like Independence Day, Republic Day, Kranti Din, Shakespeare week, science day, Hindi Divas, poster presentations, Marathi Rajbhasha Divas, message to society.

3) The Department of Marathi organized workshop on writing self-composed poverty. This is a part of incubation centre where the students are encouraged to think and write independently.

4) Each year the department of Hindi observes 14th September as 'Hindi Divas' to emphasizes the importance of using Hindi language in conversation which will be useful to bring together the people of India.

5) In the memory of the founder secretary of Sangrual Shikshan Sanstha Late D. D. Asgaonkar Sir, we organize inter-college elocution competitions for the Shivaji University college students. The participants are given opportunity to express their thought which instils in them the power of independent creative thinking.

6) Under lead college scheme of Shivaji University, we have organized on behalf of the various department focusing on IPR, Entrepreneurship, interview skills, NEP-2020, Soft Skills, Yoga and Digital Banking. During Corona Pandemic lockdown, we conducted workshops online.

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal. Karveer

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal.Karveer

सांगरूळ शिक्षण संस्था सांगरूळ,

स.ब.खाडे महाविद्यालय कोपार्डे .

मराठी विभाग

आयोजित

तरवा अंतर्गत

मृद्गंध भित्तीपत्रक प्रकाशन

मौखिक साहित्य

दि.१२ ऑक्टोबर २०२३

स्वागत व प्रास्ताविक	:	प्रा.पूजा पाटील
उद्घाटक	:	सन्माननीय. अनु आसगावकर (सदस्या,सांगरूळ शिक्षण संस्था,सांगरूळ.)
अध्यक्ष	:	डॉ.संगीता निंबाळकर
प्रमुख उपस्थिती	:	डॉ.सुहास राऊत
आभार	:	प्रा नंदा मोळे

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

सांगरूळ शिक्षण संस्था सांगरूळ,

स.ब.खाडे महाविद्यालय कोपार्डे .

मराठी विभाग

आयोजित

तरवा अंतर्गत

मृद्गंध भित्तीपत्रक प्रकाशन

मौखिक साहित्य

दि.१२/१०/२०२३ रोजी स.ब.खाडे महाविद्यालय कोपार्डे येथे मराठी विभाग आयोजित 'तरवा' अंतर्गत 'मृद्गंध' या भित्तीपत्रकातून मराठी भाषेतील ओवी, हादगा गीत, नागपंचमी गीत, गौरी गीत, वासुदेव गीत, उखाणा, खंडोबा गीत, पोतराज गीत, पाळणा, अंगाई गीत, गौळण, मसान जोगी गीत, होळी गीत आणि गोंधळ गीत या मौखिक साहित्याच्या अंकाचे प्रकाशन करण्यात आले.

या भित्तीपत्रकाचे उद्घाटन सन्माननीय अनु आसगावकर यांचा हस्ते करण्यात आले. अशा मौखिक साहित्याचे संकलन व संवर्धन करणे काळाची गरज आहे असे मत यानिमित्त त्यांनी व्यक्त केले. या कार्यक्रमाचा अध्यक्ष स्थानी डॉ.संगीता निंबाळकर या उपस्थित होत्या. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक प्रा.पूजा पाटील यांनी केले तर आभार प्रा. नंदा मोळे यांनी मानले. तसेच या उद्घाटन प्रसंगी महाविद्यालयाचे प्रभारी प्राचार्य डॉ.सुहास राऊत सर. मराठी विभागाचे व महाविद्यालयाचे सर्व प्राध्यापक, शिक्षकेत्तर कर्मचारी व विद्यार्थी विद्यार्थिनी उपस्थित होते.

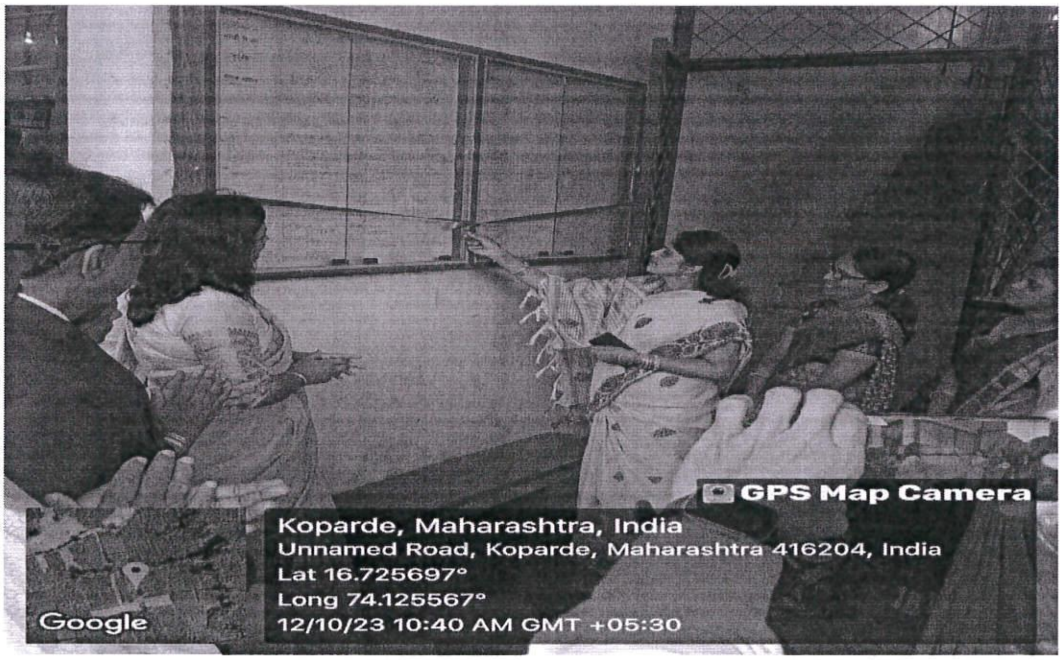

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal Karveer, Dist. Kolhapur

3.2.1

स. ब. खाडे महाविद्यालय, कोपार्ड

इतिहास विभाग

Outreach Programme: पथनाट्य

• अहवाल •

बुधवार, दि. २६/४/२०२३ रोजी स. ब. खाडे महाविद्यालयाच्या इतिहास विभागाच्या विद्यार्थिनींनी कोपार्डे फाटा या ठिकाणी समाज प्रबोधन करणाऱ्या पथनाट्याचे उत्तम सादरीकरण केले. इतिहास विभाग व आयक्यूएसी डिपार्टमेंटच्यावतीने आऊटरिच उपक्रम राबविण्यात आला.

कार्यक्रमाचे स्वागत प्रास्ताविक व पथनाट्य सादरीकरणाचा हेतू प्रा. निशांत गोंधळी यांनी सर्व उपस्थितांसमोर विशद केला. 'गडकोट किल्ले संरक्षण' हा पथनाट्याचा विषय. गडकोट किल्ल्यांच्या संरक्षणाची जबाबदारी प्रत्येक नागरिकाची आहे, गडकोट किल्ल्यांवर होणारे अवैध आणि चुकीचे प्रकार टाळून एक जबाबदार नागरिक म्हणून प्रत्येकाची जबाबदारी काय ? याचे सुंदर वर्णन या पथनाट्यामधून विविध प्रसंगांच्या माध्यमातून आणि विनोदी पद्धतीने मांडण्यात आले. या पथनाट्याला उपस्थित नागरिकांचाही उदंड प्रतिसाद मिळाला. हे पथनाट्य इतिहास विभागाचे प्रा. निशांत गोंधळी यांनी विद्यार्थिनींकडून बसवून घेतले. या उपक्रमासाठी इतिहास विभागाच्या प्रा. डॉ. एल. डी. भोसले व प्रा. एस. एस. कदम तसेच आयक्यूएसी डिपार्टमेंटचे प्रा. डॉ. हजारे सर यांचे सहकार्य लाभले. तसेच महाविद्यालयातील इतर सर्व प्राध्यापक वर्ग आणि विद्यार्थी-विद्यार्थिनींनी पथनाट्य सादर करणाऱ्या सर्व विद्यार्थिनींना प्रोत्साहित केले. उपक्रमासाठी प्रेरणा आणि मार्गदर्शन महाविद्यालयाचे प्राचार्य मा. व्ही. एम. सूर्यवंशी सर यांचे लाभले.

पथनाट्यामध्ये समृद्धी खाडे, सानिका नाळे, श्रेया पोवार, सिद्धी लोहार, सानिया पाटील, मनीषा शिपुगडे, अमिषा पाटील, प्रतिमा काशिद, स्नेहल म्हामुलकर या विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला. इतिहास विषयक जनजागृती आणि गडकोट किल्ल्यांबद्दलची जबाबदारी सांगणाऱ्या या पथनाट्याच्या सादरीकरणाने एक समाज प्रबोधनपर उपक्रम स. ब. खाडे महाविद्यालयाच्या इतिहास विभागाने संपन्न केला.

(दि. २६/४/२०२३)

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal. Karveer

3.2.1

Sangrul Education Society's

S.B. Khade Mahavidyalaya, Koparde

Department of Botany

Academic year 2023 -24

"Wild Vegetables Food Festival and it's Chemistry"

Date: Thursday, 27th August,2023 Time: 10.00 a.m.

- □ Welcome and Introduction : Miss. Dipali Patil
- □ The Inauguration of the Activity : 1. I/C Prin. Dr. S. B. Raut and 2. Prof. Dr. M. T. Hajare
- □ In presence : I/C Prin. Dr. S. B. Raut sir and all the faculty members of Art, Science and Commerce
- □ Teachers' guidance : Miss. Pratiksha Yadav
- □ Vote of thanks : Miss. Aishwarya Patil

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

Date: 17/09 /2023

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal.Karveer

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal.Karveer

Wild Vegetables Food Festival and it's Chemistry

Department of Botany and Chemistry, S.B. Khade Mahavidyalaya, Koparde organized a activity on "Wild Vegetables Food festival and it's Chemistry". This activity conducted on 17 September, 2023 at 10.00 a.m.

The activity was inaugurated at the auspicious hand of the chief guest, I/C Principal Dr. Suhas Raut. Head , Department of Botany welcomed all the guest and participants. In his speech I/C Principal Dr. Suhas Raut sir explained how our surrounding is reached with full of wild vegetables. The old generation has their immunity as these wild vegetables were part of their meal. He highlightened importance of medicinal qualities of their wild vegetable which are easily available in out surrounding. More than 30 students participated in exhibition. They prepared delicious dishes of wild vegetables. All the faculty members and students were enjoyed the recipies prepared by the students. All the faculty members and students of Arts, Commerce, and Science were attended this program.

At this time Miss Pratiksha Yadav Madam explained scientific information about the wild vegetables and it's chemical composition of plants. With the help of such activities department enhance awareness among students about medicinal and nutritional value of wild vegetables.

The whole inaugural function was anchored by B.Sc.III year student Miss. Shambala mane and vote of thanks was proposed by Miss Aishwarya Patil madam.

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Kopard
Tal. Karveer. Dist. Kolhapur

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer. Dist. Kolhapur

Mahavidyalaya
Koparde
Karveer

S. B. Khade Mahavidyalaya
Koparde
Tal.Karveer

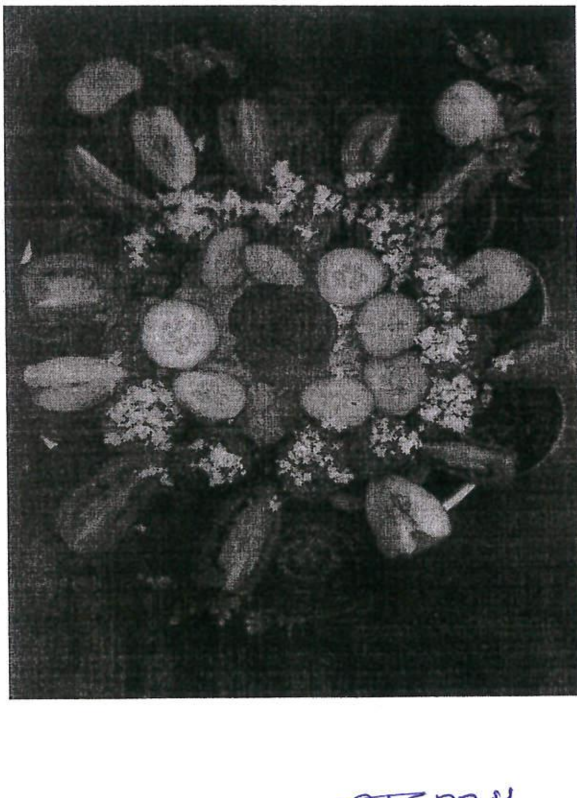

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer Dist. Kolhapur

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Kopar
Tal. Karveer Dist. Kolhapur

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal.Karveer

नंदीवाला समाज की बोली का संरक्षण और प्रौद्योगिकी

प्रा.डॉ.सविता कृष्णात पाटील

स. ब. खाडे महाविद्यालय ,कोपार्डे

तह.करवीर,जिला कोल्हापुर

मोबाइल 9403552007

भाषा के साथ – साथ बोली का महत्व अनन्यसाधारण है।प्रागैतिहासिक संस्कृति के अध्ययन के लिए बोली के अध्ययन को नजरअंदाज नहीं किया जा सकता।बोलियाँ जीवित रहीं तो प्राकृतिक भाषाओँ का अस्तित्व बना रहेगा। बोलियों के कारण भाषा समृद्ध बन जाती है।इन बोलियों का संवर्धन करना, इनका साहित्य सुरक्षित रखना, बोलियों को लिपि प्रदान करना, उनका व्याकरण बनाना, बोलियों का अभिकलनात्मक अध्ययन करना, बोलियों का कार्पस बनाना आदि जैसे कार्यों की ओर गंभीरता से देखना आवश्यक बनता जा रहा है। डिजिटल युग में बोलियों के संरक्ष्ण के लिए प्रौद्योगिकी की भूमिका निश्चित ही महत्त्वपूर्ण रहेगी।प्रस्तुत शोधालेख में प्रौद्योगिकी के द्वारा बोलियों के संरक्षण के संबंध में विचार स्पष्ट किया गया है।.

मूल शब्द –बोली, संरक्षण, प्रोद्योगिकी, संगणक, धृति निर्माण, धृति संकुल, कार्पस

ससार में बहुत सारी बोलियाँ बोली जाती हैं।घुमंतू, विमुक्त जनजातियों की अलग – अलग बोलियाँ अधिकांश मौखिक रूप में हैं। हमारे देश की मौखिक साहित्य परम्परा समृद्ध है। यह हमारी धरोहर है। इसीकारण इन बोलियों का अस्तित्व बनाकर रखने की चुनौती हमारे सामने है।भाषा अथवा बोली जब मृत हो जाती है, तब उसकी परम्पराएँ और स्वाभिमान भी लुप्त हो जाता है।भाषा से मनुष्य जुड़ता है, मनुष्य से समाज और समाज से देश जुड़ जाता है।भाषा अथवा बोली के लुप्त होने से यह प्रक्रिया ही रूक जाती है।स्थानीय परिनिष्ठित भाषा कितनी भी श्रेष्ठ क्यों हो,परंतु बोली की सजीवता भाषा में नहीं होती।

ग्रामीण आदमी शहर में जाए तो वह बोली की अपेक्षा शुद्ध बोलने का प्रयत्न करता है।शिक्षित व्यक्ति अपने बच्चों द्वारा प्रमाण भाषा में बोलने का आग्रह करते हैं। बच्चे द्वाराएखाद शब्द का गलत उच्चारण निकला तो जल्द ही उसे फटकारा जाता है। दिन – ब – दिन इन बोलियों की संख्या कम होती जा रही है। ख्यातिप्राप्त भाषाविद डॉ. श्री. गणेश देवी ने कहना है, "पिछले पचास साल में 280 भारतीय भाषाएँ नजरों के सामने मृत हो गईं।"1 इसीकारण इन भाषाओँ का संरक्षण करना अत्यंत आवश्यक बन गया। इन भाषाओँ को डिजिटल युग में अभिकलन के माध्यम से संरक्षित करना होगा।

नंदीवाला विमुक्त घुमंतु जाति है। बोली शब्द अंग्रेजी के 'Tribe' शब्द का पर्यायवाची है।Oxford Dictionary में इस शब्द का अर्थ "A social group in a traditional society consisting of linked families or communities with a common culture and dialect."2 मतलब यह कि समान संस्कृति और समान बोली होनेवाली परिवार संस्था जो एक पारंपरिक समाज या

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

समुदाय से संबंधित रहती है। डॉ. भोलानाथ तिवारी कहते हैं, "एक भाषा के अंतर्गत जब कई अलग – अलग रूप विकसित हो जाते हैं तो उन्हें बोली कहते हैं।3

मानव जाति के विकास के लिए विज्ञान और प्रौद्योगिकी का योगदान अत्यंत महत्त्वपूर्ण रहा है। कृषि, वाणिज्य, व्यापार, शिक्षा आदि जैसे अनेक क्षेत्रों में विज्ञान और प्रौद्योगिकी के कारण अनेक क्रांतिकारी परिवर्तन हुए हैं। विज्ञान ने प्रकृति के विविध पदार्थों, प्रक्रियाओं तथा रहस्यों को खोज निकाला हैं । इस अर्जित ज्ञान का उपयोग जब व्यवहार में होने लगा तब उसे प्रौद्योगिकी कहा जाने लगा।इस सम्बन्ध में डॉ. विनोदकुमार प्रसाद लिखते हैं, " आज विशिष्ट ज्ञान विभिन्न परीक्षणों और अन्वेषणों के माध्यान से प्रयोगशाला में पहले पैदा होता है और जब वह विपणनीय हो जाता है, तब प्रौद्योगिकी का शक्ल अख्तियार करता है।" 4

संगणक का आविष्कार मानव जीवन की बहुत बड़ी उपलब्धि मानी जाती है। संगणक और इंटरनेट के माध्यम से बोलियों का संरक्षण / संचयन करके इसे पूरे विश्व में फैलाने के लिए प्रौद्योगिकी महत्त्वपूर्ण भूमिका निभाएगी।संगणक के द्वारा प्राकृतिक भाषाएँ तथा बोलियों के अध्ययन में सुविधा निर्माण हो रही है। प्रोफे. दिलीप सिंह का कहना है, "आधुनिक भाषा अध्ययन की दिशा भाषा क्या है, इस प्रश्न से आगे बढ़कर ' भाषा कैसे काम करती है ' के संधान तक पहुँच गई है।"5अभिकलनात्मक भाषाविज्ञान के माध्यम से यह कार्य सम्पन्न हो रहा है।

बहुत गति से भाषाओँ का भाषावैज्ञानिक तथा व्याकरणिक अध्ययन हो रहा है।बोलियों के संरक्षण के लिए अभिकलनसाधित धृति संसाधन करते हुए बोलियों का संरक्षण किया जाएगा। संगणक के द्वारा धृति निर्माण कार्य सुलभ बन जाता है। हस्त धृति निर्माण की अपेक्षा संगणक पर धृति निर्माण का कार्य आसान बन जाता है।

बोलियों के संरक्षण के लिए अभिकलनसाधित धृति संसाधन करना आवश्यक है । इसमें शब्दों के अर्थ के साथ - साथ उनका व्याकरणिक रूप से धृतिसंचय (Database) किया जाएगा।यह कार्य करने के लिए संगणक के एक्सेस इस अनुप्रयोग का उपयोग अधिक उचित है ।एक्सेस में जाने के बाद टेबल निर्माण होता है। इसके बाद आवश्यकता के अनुसार निर्माण स्तंभों को नामांकित किया जाता।सामान्य तौर पर अनुक्रमांक, संबंधित बोली का शब्द, उसका व्याकरणिक रूप, अर्थ इसप्रकार यह टेबल बन जाता है।अभिकलनसाधित धृतिसंचय में अर्थीय और व्याकरणिक कार्पस की निर्मिती होती है।इसके लिए नंदीवाला समाज की बोली के लोकगीत का उदाहरण लेते हैं। घोड़े के गीत के माध्यम से सेंद्रीय खाद को बढ़ावा देते हुए इस खाद से उपजे केले के पेड़ का केला छोटे बच्चे को देने का भाव यहाँ अभिव्यक्त हुआ है। यह केला बच्चे के सेहत के लिए लाभदायी होने की बात यहाँ स्पष्ट की है। सेंद्रीय खाद का महत्त्व इस गीत के द्वारा विषद किया है।

घुर्रम येम शेस्तीव	(घोड़े ने क्या किया?)
घुर्र्म येकड़ा पाये	(घोडा कहाँ गया?)
पेंटला पाये	(कूड़ा फेंकने की जगह पर गया)
पेंटला येम इच्चे	(कूड़ा फेंकने की जगह ने क्या दिया)
लद्दी इच्चे	(खाद दिया)
लद्दी येम शेस्तीव	(खाद का क्या किया)
बालपंड शेट्टूक पोस्ती	(केले के पेड़ को दिया)

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

बाळपंड शेट्टू यम इच्चे (केले के पेड़ ने क्या दिया)

बाळपंड इच्चे (केला दिया)

बाळपंड येम शेस्तीव (केला क्या किया)

बाळपंड पिलगाल इस्ती (बच्चे को दिया)

इस उदाहरण में प्रथमत: लोकगीत की पंक्तियाँ लिखी।बाद में हायपरलिंक के द्वारा इन्हें धृतिसंचय (Database) के शब्द के साथ संबंधित करते हैं।कुंजीपटल के कण्ट्रोल बटण को दबाकर लोकगीत के शब्द पर क्लिक करने से शब्द का व्याकरणीय रूप और अर्थ सामने आ जाएगा और कार्पस बन जाएगा।अर्थद्योतन के लिए यह पद्धतिअत्यंत उपयोगी साबित होगी।

नंदिवालासमाज की बोली

ID	नाव	व्याकरणिक रूप	अर्थ
1	घुर्रम	संज्ञा	घोडा
2	येम	प्रश्नवाचक सर्वनाम	क्या
3	शेस्तीव	मूल क्रिया'शेस्तीवा' का भूतकालिक रूप	किया
4	येकडा	प्रश्नवाचक सर्वनाम	कहाँ
5	पाये	मूलक्रिया पोकाभूतकालिकरूप	गया
6	पेंटला	संज्ञा	कूड़ाकचराफेकनेकीजगह में
7	पेंट्टा	संज्ञा	कूड़ाकचराफेकनेकीजगह
8	येम	प्रश्नवाचकसर्वनाम	क्या
9	लद्दी	संज्ञा	खाद
10	इच्चे	मूलक्रिया'इस्तद'काभूतकालिकरूप	देना और दिया

S. B. Khade Mahavidyalaya (Koparde) Tal. Karveer

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

नंदिवालासमाज की बोली			
ID	नाव	व्याकरणिक रूप	अर्थ
11	ब्रालपंड	संज्ञा	केला
12	शेट्टूक	संज्ञा	पेड़
13	पोस्ती	मूलक्रिया'पोस्तिवा'काभूतकालिकरूप	डालना
14	पिलगाल	संज्ञा	बच्चा
15	इस्ती	क्रिया	देना और दिया

निष्कर्ष –

मराठी भाषासेअलग इस बोली का रूप होने के कारण अध्ययन में कठिनाइयां आ जाती हैं।डिजीटल युग में जो बोलियाँ प्रौद्योगिकी का साथ धारण करेगी उनका भविष्य उज्वल बनता जाएगा।यह सत्य है कि इन बोलियों को वही समाज ही बचाएगा,लेकिन उपलब्ध जानकारी को संगणक के द्वारा स्थायित्व प्रदान किया जाएगा। वैसे तो नंदीवाला समाज की बोली का अध्ययन, संरक्षण का कार्य आसान नहीं है। इस बोली पर तेलुगु का प्रभाव ज्यादा होने सेअनेक दिक्कतें निर्माण हो जाती है।परन्तु उस समाज के लोग बोली के अध्ययन में मदद करेंगे तो उनकी बोली का संरक्षण के लिए सहायता प्राप्त होगी। किसी भी बोली का संरक्षण एवं संवर्धन करने के लिए भाषाप्रेमी अभ्यार्थी, छात्र, प्राध्यापक एवं भाषाविदों की सहायता से यह कार्य संपन्न करने में सुविधा निर्माण हो जाएगी।

संदर्भ ग्रंथ सूची

1 लोकमत साक्षात्कार : साक्षत्कार दाता – डॉ.गणेश देवी, साक्षत्कार कर्ता – लोकमत वरिष्ठ संपा. शरद गुप्ता, पृष्ठ क्र. 4, बुधवार दि. 13 जुलाई 2022

2. oxford Corpus, Oxford English Dictionary, संस्करण 2000, पृ.1106

3 तिवारी भोलानाथ,भाषाविज्ञान, किताब महल प्रकाशन,नई दिल्ली प्रस्तुत संस्करण1991,पृ. 78

4 प्रसाद विनोदकुमार, भाषा और प्रौद्योगिकी, वाणी प्रकाशन, नई दिल्ली, द्वितीय संस्करण 2008, पृ.102

5 प्रो. दिलीप सिंह, भाषा का संसार (नई दिल्ली, वाणी प्रकाशन, प्र.संस्करण - 2008) पृष्ठ - 139

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

3.2.1

Sangrul Education Society's

S.B. KHADE MAHAVIDYALAYA, KOPARDE

Faculty of Science and IQAC organizes

Wild Vegetables Festival

Report

Date : 18th Oct,2022

'Wild Vegetables Festival' was organized by faculty of Science and IQAC.The festival was inaugurated by the auspicious hands of I/C Prin.V.M. Suryvanshi on 17th Oct, 2022 at 9.00 a.m.

He delivered a very fruitful speech and in his speech.he talked about the role of botany in the ecological crisis and sustainable development.

The senior professor Dr.Suhas Raut informed about nature and natural resources and the importance of various wild medicinal plants and their use in day to day life.

This activity was conducted and organized under the guidance of Miss.Dipali Patil, the member of faculty of Botany.

All the faculty members and number of students attended this festival and enjoyed the various types of wild vegetables recipes.

The function was ended with vote of thanks by member of faculty Mr.P.R.Gulavani.

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

S.B.Khade Mahavidyalaya, Koparde Dt.१५/१०/22

नोटीस

महाविदयालयातील सर्व सहयोगी/ सहाय्यक / तासिका तत्वावरील शिक्षकांना कळविण्यात येते की सायन्स व IQAC विभागाच्यावतीने सोमवार दि १७/१०/२०२२ रोजी सकाळी १० वाजता स्टाफरुममध्ये रानभाज्या महोत्सव आयोजित करण्यात आला आहे. सर्वांनी उपस्थित रहावे.

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

अन	सेवकाचे नांव	सही	अ न	सीएचबी प्राध्यापक	विषय	सही
१	प्रा सुयंवंशी व्ही एम		१	प्रा एस एस कांबळे ,	इंग्रजी	
२	डॉ राऊत एस बी		२	प्रा एस ई कांबळे ,	इंग्रजी	
३	डॉ.प्रा.सौ पाटील एस.के.		३	प्रा एन एन मोळे,	मराठी	
४	प्रा.चौगले एस एस		४	प्रा डॉ माने आर एस ,	मराठी	
५	प्रा आवटे बी आय		५	डॉ प्रा लोढे प्रविण एस,	मराठी	
६	प्रा.चौगले एस पी		६	प्रा पाटील पूजा बाजीराव	मराठी	
७	प्रा.(डा).हजारे एम.टी.		७	प्रा कदम एस एस	इतिहास	
८	प्रा.डॉ वणिरे ए. ए.		८	डॉ. प्रा भोसले एल डी	इतिहास	
९	प्रा माने डी बी		९	प्रा गोंधळी एन आर.	इतिहास	
	शिक्षकेतर सेवक		१०	प्रा कांबळे किरण एस	अर्थशास्त्र	
१	श्री नाळे जी बी		११	प्रा पाटील व्ही आर	कॉमर्स	
२	श्री खाडे बी वाय		१२	प्रा देवळी पी एन.	अकोन्टसी	
३	श्री यादव पी एस			**विज्ञान विभाग**		
४	श्री पाटील एस आर		१३	प्रा गुळवणी पी आर	भौतिकशास्त्र	
			०१	प्रा पाटील ए के	रसायनशास्त्र	
			०२	प्रा पाटील दिपाली र.	वणस्पतीशास्त्र	
			०३	प्रा जाधव शारदा	कॉम्प्युटर	
			०४	प्रा पाटील ऐश्वर्या प्रविण	गणित	
			०५	कु यादव पी पी	प्राणिशास्त्र	

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer Dist. Kolhapur

पाटील रुचिरा युवराज
ढवले अक्षय रामदास
पाटील वर्षा संदीप

Sangrul Education Society's

S.B. KHADE MAHAVIDYALAYA, KOPARDE

Department of Science

Attendance of Wild Vegetable Festival

Date : 18/10/2

Sr.	Name of the student	Class	Sign
1.	Sanika.G. Lavhate	B.SC II	Lahate
2.	Aparna. A. talekar	B.SC.II	Aptalekar
3.	Arundhati .P. Surywanshi	BSC.II.	APSurywanshi
4.	Peachi .P. Patil	BSC I	Patil
5.	Rutuja . s . Domb	BSC I	Domb
6.	Sakshi . P . Patil	BSc I	Patil
7.	Sakshi . S . Patil	B.SC I	Patil
8.	Sayali . J. Pawar	B.Sc-I	SJPawar
9.	Samarudhi . B . Patil	B.Sc-I	BPatil
10.	Pratiksha.B. Patil	B.SC-I	P.B.Patil
11.	Patil Tanisha Tanaji	B.SC-I	Patil
12.	Nandiwale Sakshi Shankar	B.SC-I	SN

PRINCIPAL

S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde

Sangrul Education Society's

S.B. KHADE MAHAVIDYALAYA, KOPARDE

Department of Science

Attendance of Wild Vegetable Festival

Date : 18/10/2[illegible] 2

Sr.	Name of the student	Class	Sign
13.	Mane Shambala R.	SY.BSC.	[signature]
14	Patil Suraj Shivaji	SY. B.Sc	[signature]
15	Kandar Aniket maruti	SY. BSC.	[signature]
16	chougale Vishal shripati	SY. B.Sc	[signature]

[signature]

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer Dist. Kolhapur

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal.Karveer

18 OCT 2022

S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde, Tal. Karveer

1.	Sanika Patil	B A II	SPatil
2.	Prajakta patil	B.A.II	Patil
3.	Arpita Patil	B.A-II	[illegible]
4.	Vaishnavi mali	B.A-I	Vmali
5)	nikita chougale	B.A II	Bchogle
6)	Avantika Desai	B.A.II	ADesai
7)	Christina Dsouza	B.A.II	Dsouza
8)	Pallavi Patil	B.A.II	Patil
9)	Tejaswi Khade	B.A.II	SGK
10)	Patil Pooja	B.A.II	PPatil
11)	Powar Poonam	B.A.I	Pawar
12)	Mulik Vaibhav	B.A.III	[illegible]
13)	Kamble Harsh	B.A.III	Harsh
14	Sandesh Patil	BA II	[illegible]
15	Raju Suresh kumbhar	~~B.A.II~~	
16	Gauri Khade	B.A-I	GSkhade
17	Aadarsh patil	B.A.I	Aapatil
18	Raj shinde	B.A.I	[illegible]
19	Digvijay kasote	B.A.I	D.K
20	Ganesh Kamble	B.A.I	[illegible]
21	Siddhant Suryawanshi	B.A.I	Siddhant
22	Payal Alvekar	B A I	[illegible] A
23)	sanika Nule	B A I	[illegible]
24)	Ankita Gavakar	B.com III	[illegible]
25)	Sayali Patil	B.com III	Sayali
26)	Pooja ~~[illegible]~~ Dabholkar	B.com III	[illegible]
27	Akanksha Waghare	B.com III	Awaghare
28)	Bhagyashri Tukaram Patil	B.com III	BPatil
29)	Prajkta kumbhar	"	Prajkta
30)	Neha Patil	"	NP
31)	Neha shelar	"	NS

[signature]
PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

18 OCT 2022

S. B. Khade Mahavidyalaya (Koparde) Tal Karveer

Karishma	Shashikant	Shinde	B.Com III	KSShi[illegible]
Shrutika	Satish	Vetale	B.Com III	SSV
Pritam	Jayshingh	Walvekar	B.Com III	[illegible]
Revati	Sardar	Patil	B.Com III	[illegible]
Arpita	Ajit	Kavdik	B.com III	[illegible]
Sonali	Suresh	Patil	B.Com III	[illegible]
Rohini	Bajirao	Kumbhar	B.Com III	[illegible]
Shreya	Sanjay	Powar	B.com III	[illegible]
Powar	Poonam	Rajaram	B.A.I	Ra[illegible]
Patil	Sidhika	Aknath	B.A.I	[illegible]

[signature]

PRINCIPAL
S. B. Khade Mahavidyalaya, Koparde
Tal Karveer, Dist. Kolhapur

TOPIC

Date : / /

Page No.:

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal.Karveer

सुस्वागतम्

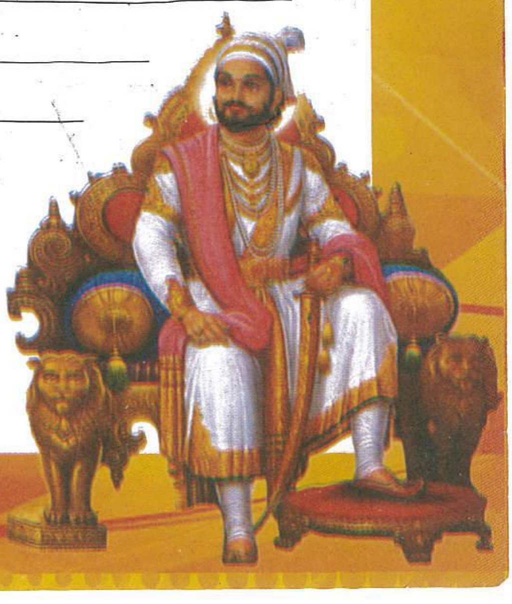

||महाराज||

TOPIC

Date : / /

Page No :

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal. Karveer

10/10

स.ब.खाडे 'महाविद्यालय' कोपार्डे

मराठी 'विभाग'

[2022/2023]

'विषय' - 'मराठी'

वर्ग - B.A III पेपर क्र - 8

प्रकल्पाचे नाव - प्रमाण भाषेचे आणि बोलींचे मराठी साहित्यातील महत्त्व

विद्यार्थ्यांची नाव :-
1. तुषार गुरुव
2. वैभव सुळीक
3. योगेश देसाई
4. साइप्रसाद धोडके
5. अमन मिस्त्री
6. वीर सिद्धेश

'मार्गदर्शक' नाव - 'पुजा' 'पाटील'

B.Patil

॥महाराज॥

TOPIC

Date : / /

Page No.:

S. B. Khade Mahavidyalaya
Koparde
Tal. Karveer

अनुक्रमणिका

1) प्रमाणभाषेच्या व्याख्या
2) बोली : संकल्पना, स्वरूप, विशेष
3) बोलीच्या व्याख्या
4) मराठीच्या बोली
5) बोली
6) आदिवासी
7) भटक्या - विमुक्तांच्या भाषा
8) अहिराणी बोली
9) वऱ्हाडी बोली
10) चंदगडी
11) मालवणी

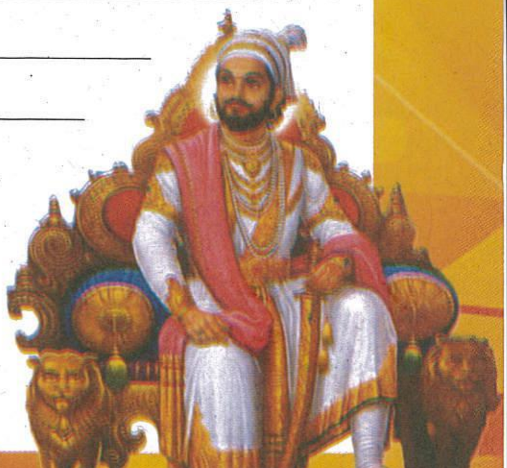

॥महाराज॥

TOPIC

Date: / /

Page No.:

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal.Karveer

प्रस्तावना

मराठी भाषा व भाषाविज्ञान :-

या अभ्यासपत्रिकेची स्वयंअध्ययन पुस्तिका आपल्या हाती देताना आनंद होतो आहे. भाषाविज्ञान हे अभ्यासक्षेत्र अलीकडे एक स्वतंत्र व व्यापक अभ्यासक्षेत्र म्हणून ओळखले जात आहे. काही वर्षांपूर्वी भाषेचा हा वाङ्मयीन अभ्यासाच्या जोडीलाच केला जात होता. बरेचदा हा भाषिक अभ्यास केवळ आस्वादाच्या पातळीवर होतो. भाषेचा अभ्यास म्हणजे कथानक, आशय, प्रसंगनिर्मिती, वातावरणनिर्मिती, शब्दयोजना असे काहीतरी आपल्या मनात असते तेच आपल्या अभ्यासात येते. मात्र मराठी भाषेच्या संदर्भात भाषा म्हणजे काय, तिची उत्पत्ती कशी झाली, भाषेची लक्षणे वा वैशिष्ट्ये, तिचे स्वरूप, तिचे कार्य कसे चालते यांची तोंडओळख करून घेता येते.

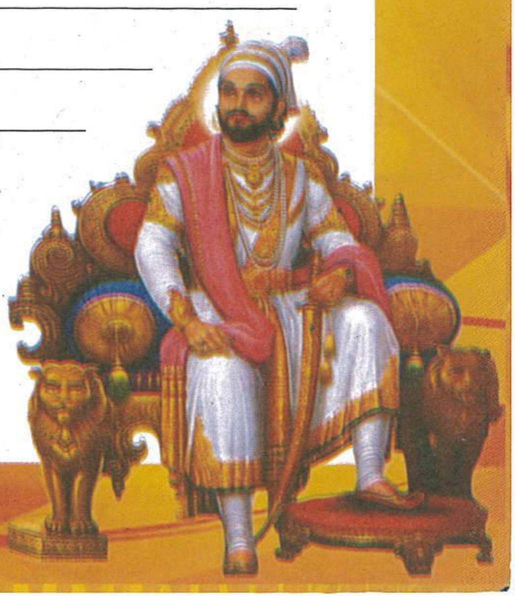

॥ महाराज ॥

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal.Karveer

प्रमाणभाषेच्या व्याख्या

प्रमाणभाषेच्या संकल्पने विषयकतेच्या मतांचा विचार करता प्रमाणभाषेची अशी एकच एक व्याख्या देता येणे कठीण आहे. 'डेव्हिड क्रिस्टल' यांनी 'A' dictionary of Linguistics and Phonetics' मध्ये प्रमाणभाषेचे वर्णन केलेले आहे. ते सारांश रूपाने असे सांगता येईल की, प्रमाणभाषा ही सुप्रतिष्ठित अशी एक बोली असून तिच्यावर संज्ञापन, शिक्षण, भाषाव्यवस्थापन अशा समाजाला आवश्यक करणाऱ्या विविध जबाबदाऱ्या असतात.

प्रमाणभाषेच्या अभ्यासकांनी काही व्याख्या केलेल्या आहेत. त्या पुढीलप्रमाणे पाहू :-

१) " एक भाषिक समाजातील सर्व व्यक्तींना बव्हंशी समजली जाणारी, समाजातील शिष्ट लोकांनी लेखनासाठी मान्य केलेली भाषा प्रमाणभाषा म्हणटली जाते ते शिष्टमान्य लेखन ज्या भाषेसाठी केले जाते ती प्रमाणभाषा होय." - सुहासिनी लद्दू

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal. Karveer

बोली : संकल्पना, स्वरूप, विशेष

इंग्रजी भाषेमधील 'Dialect' या इंग्रजी शब्दाला मराठीत बोली हा प्रतिशब्द वापरला जातो. 'Language' या इंग्रजी शब्दाला मराठीत 'भाषा' हा शब्द वापरला जातो. खरे त 'बोली' व 'भाषा' हे समानार्थी शब्द आहेत. 'बोली' हा शब्द ग्रीक भाषेमध्ये सर्वप्रथम वापरला गेला. ग्रीक भाषेमधून हा शब्द युरोपियन भाषांमध्ये रूढ झाला. वास्तविक प्रत्येक भाषा ही अगोदर बोलीच असते, त्या बोलीला ग्रंथरूप प्राप्त झाले की, ती प्रमाणभाषेचे रूप धारण करते. आज महाराष्ट्राची 'मराठी' ही प्रमाणभाषा असली तरी पूर्वी कधी काळी मराठी ही बोली होती. समाजातील वेगवेगळ्या समाजगटांकडून बोलले जाणारे आणि तेथील प्रमाणभाषेशी साधर्म्य दाखवणारे जे भाषाभेद असतात त्यांनाच 'बोलीभाषा' असे म्हटले जाते.

"बारा कोसावर भाषा बदलते" या उक्तीनुसार भाषा बदलत असेल असा अर्थ होतो. परंतु बारा कोसावर भाषा बदलत नसून त्यातील वैशिष्ट्ये बदलतात. ही वेगवेगळी बोलींशी संबंधित असतात. विविध बोलींमध्ये उच्चार, शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, अर्थ इत्यादी भेद असतात.

Date : / /

Page No.:

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal.Karveer

पण अनेकदा 'भाषा' आणि 'बोली' हे शब्द पर्यायी शब्द म्हणून वापरले जातात. म्हणजे वरील विधानाच्या मध्य शब्दाअंतर्गत विचार करता बारा कोसावर 'भाषा' बदलत नसून 'बोली' बदलतात. याचा अर्थ असा होतो की, दैनंदिन जीवनामध्ये 'भाषा' आणि 'बोली' या शब्दांचा वापर करताना या दोन संज्ञांमधील फरक गांभीर्याने घेतला जात नाही यासाठी 'भाषा' आणि बोली' या शब्दांचा निश्चित अर्थ जाणून घेणे गरजेचे आहे.

Date : / /
Page No.:

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal.Karveer

बोलीच्या व्याख्या -

१. 'तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी (विश्वकोश खंड ११) - 'ज्या व्यक्ति-समुहाला आपण पूर्णपणे एकरूप असे भाषिक असे रूप वापरतो असे वाटते, त्याची भाषा म्हणजे बोली.'

मराठीच्या बोली -

महाराष्ट्रात विस्तृत भुमीवर मराठीची अनेक बोलीरूपे अस्तित्वात आहेत. मराठीच्या कोकणी, अहिराणी, वऱ्हाडी, डांगी, हळबी नागपुरी अशा निवडक बोली सर्वपरि-चित आहेत. या बोली व्यतिरिक्त अस्तित्वात असलेल्या कितीतरी बोलींची अद्याप स्वतंत्र दखल गेलेली नाही. मराठीच्या विविध बोलींना अभ्यासकांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी प्रदेश, प्रदेश, जाती, धर्म, व्यवसाय, स्थळानुसार नावे दिलेली दिसतात. कोणतीही प्रमाणभाषा ही कधी काळी बोलीच असते. मराठी भाषेची 'कोकणी' ही बोली आज साहित्य अकादमीने स्वतंत्र भाषा म्हणुन मान्य केली आहे. कोकणी, अहिराणी, वऱ्हाडीसारख्या मराठीच्या प्रमुख बोलींच्याही अनेक उपबोली आहेत.

||महाराज||

TOPIC

Date : / /

Page No.

S. B. Khade Mahavidyalaya (Koparde) Tal. Karveer

बोली परिवर्तनशील असतात. समाजातील बदल ती नैसर्गिकपणे स्वीकारते. मराठीच्या सर्व बोलींचा अभ्यास होणे आवश्यक आहे. 'भारतीय भाषांचे लोकसर्वेक्षण - महाराष्ट्र' या प्रकल्पामध्ये महाराष्ट्रातील बहुतांश बोलींचा समावेश करण्यात आला आहे.

बोली- अहिराणी, आगरी, कोहळी, खानदेशी, लेवा, चंदगड, झाडी, तावडी, पोवारी, मालवणी, वाडवळी, वऱ्हाडी, सामवेदी, संगमेश्वरी.

आदिवासी- कातकरी, कोकणी, कोरकू, कोलामी, गोंडी, गोंडी-दाद्या, गोंडी-माडिया, ठाकरी, ठाकूर 'क', ठाकूर 'म', ढोरकोळी, निमाडी, निहाली, परधानी, पावरी, भिल्ली / भिलोरी, मथवाडी, मल्हार कोळी, मावची, मांगेली, राठ्या (बारेली), वारली, हलबी.

भटक्या - विमुक्तांच्या भाषा- कंचकोरवी, कैकाडी, कोल्हाटी, गुप्त व सांकेतिक भाषा, गोरमाटी, गोल्ला, गोसावी, घिसाडी, चितोडिया, छप्परबंद, डोंबारी, नाथपंथी, डवरी, नंदीवाले, पारोशी, पारधी बेलदार, पारूबी, मांग गारूडी, वडारी, वेदु.

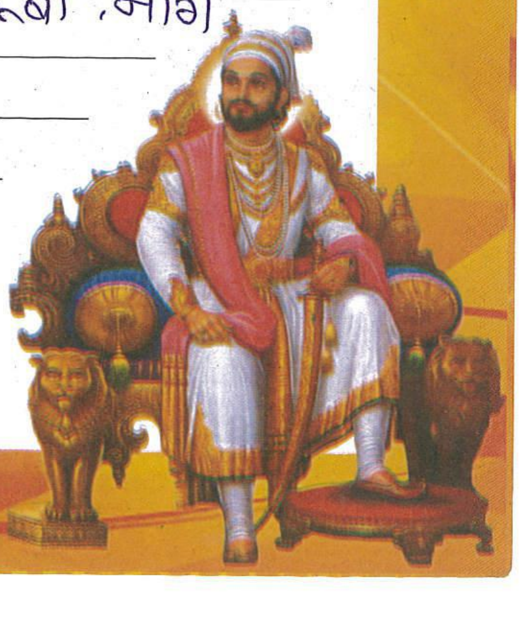

॥महाराज॥

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal. Karveer

या सर्व बोली महाराष्ट्रात विविध प्रदेशात बोलल्या जातात. बोलींचा अभ्यास प्रमाणमराठीच्या विकासाला साहाय्यभूत होण्यासाठी बोलीतील शब्दसंग्रहाची चिकित्सा बोली विज्ञानाच्या आणि समाजभाषा विज्ञानाच्या अंगाने होणे गरजेचे आहे. त्यामुळे शब्दांचे सामर्थ्य अर्थ दृष्टीने लक्षात येईल. वरील बोलींपैकी अहिराणी, वऱ्हाडी, चंदगडी आणि मालवणी बोलींचे स्वरूप व विशेष पाहूया. या चार बोलींच्या किमान परिचयातून बोली अभ्यासाचे सामर्थ्य येता येईल.

अहिराणी बोली

अहिराणी बोली खानदेशात बोलली जाते. या भागाला 'अहिराणी पट्टी' असेही म्हणतले जाते. अहिराणी बोलीभाषा ही आभिरांची भाषा. आभिराणी अभीर शब्दांचा अपभ्रंश 'अहिर' आणि आभिराणी शब्दाचा अपभ्रंश 'अहिराणी' असा आहे. अभीर लोक प्राचीन काळापासुन खानदेशात राहत होते. असा उल्लेख शिलालेखातुन, प्राचीन ग्रंथातुन सापडतो. रामायण, महाभारतासारख्या ग्रंथातुन अभीर लोकांचे उल्लेख आलेले आहेत. या अभीर लोकांवर आर्य लोकांच्या जीवनपद्धतीचा प्रभाव पडलेला आहे. खानदेशात आजही अहिर शिंपी, अहिर ब्राह्मण, अहिर सोनार अशा जाती आढळून येतात.

॥ महाराज ॥

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal. Karveer

वऱ्हाडी बोली -

वऱ्हाडी बोली ज्या प्रदेशात बोलली जाते तो प्रदेश विदर्भ या नावाने ओळखला जातो. वऱ्हाडी बोलीभाषेचे क्षेत्र विस्तीर्ण स्वरूपाचे आहे. यवतमाळ, अमरावती, अकोला, वाशीम आणि बुलढाणा या जिल्ह्यांमध्ये वऱ्हाडी बोली बोलली जाते. या भागाची भाषिकदृष्ट्या ओळख 'वऱ्हाड प्रदेश' म्हणून झालेली आहे. वऱ्हाडी बोली प्राचीन काळापासून बोलली जात असल्याचे 'लीळाचारित्र', गोविंदप्रभुचारित्र, 'स्मृतिस्थळ' या महानुभाव ग्रंथातील वऱ्हाडी भाषेतील शब्दांवरून स्पष्ट होते. प्राचीन काळातील राजकीय आणि सांस्कृतिक घडामोडींचा परिणाम विदर्भातील भाषेवर झालेला आहे. बहामनी राजवटी-पासून शिवकाळ, पेशवेकाळापर्यंत विदर्भावर निजामशाही वर्चस्व होते. त्यामुळे वऱ्हाडी बोलीभाषेवर हिंदी भाषेचा अधिक प्रभाव असल्याचे दिसून येते.

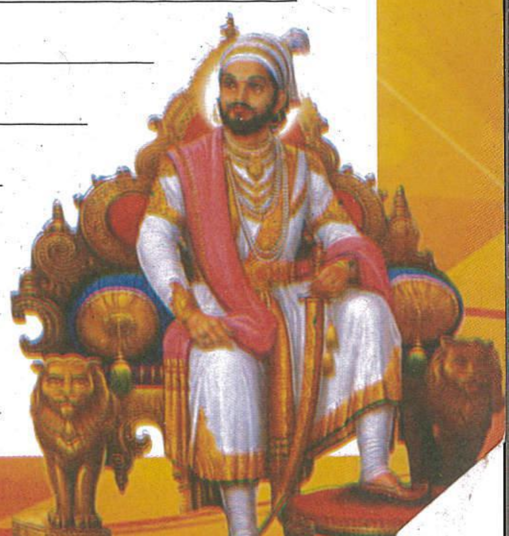

॥ महाराज ॥

Date : / /

Page No.

S. B. Khade Mahavidyalaya Koparde Tal. Karveer

चंदगडी -

चंदगड हा महाराष्ट्रातील एक दुर्गम आणि डोंगराळ तालुका म्हणून सर्वपरिचित आहे. अतिपावसाळी, विस्तृत वनक्षेत्र, कोकण-गोव्याशी संलग्न असलेला तालुका आहे. कोल्हापूर या जिल्ह्याच्या ठिकाणापासून १५० कि.मी. दूर, दोन भिन्न भाषा-बोलींच्या शेजार आणि नित्यसंपर्क महाराष्ट्राच्या भाषावार प्रांतरचने-पासून बेळगाव महालापासून अलग होण्यापर्यंतचा राजकीय अंमल, त्यातून झालेला भाषासंपर्क अशा अनेक गोष्टींच्या पार्श्वभूमीवर येथील बोली स्वतःची वेगळी वैशिष्ट्ये घेऊन तयार झालेली आहे.

चंदगड तालुक्याला जवळपास शहाण्णव लाख हेक्टर्स एवढे विस्तृत क्षेत्रफळ लाभले आहे. या विस्तृत क्षेत्रफळावर सर्वत्र एकसारखी भौगोलिक परिस्थिती आढळत नाही. तालुक्याची पश्चिम आणि पूर्व अशा दोन विभागामध्ये सरळ-सरळ विभागणी करता येते. यापैकी पश्चिम भाग अतिपावसाळी, डोंगराळ आणि वनक्षेत्र असलेला आहे. तर पूर्वेला तुलनेत कमी-पाऊस आणि सुपीक जमीन लाभली आहे. पश्चिम भाग कोकणी भाषिक प्रदेशाशी तर पूर्व भाग कानडी (बेळगाव जिल्हा) भाषिक प्रदेशाशी संलग्न आहे. त्यामुळे दोन्ही विभागांत काही प्रमाणात सांस्कृतिक भिन्नताही दिसून येते. भिन्न संस्कृती, भिन्न भौगोलिक परिस्थिती, दूरत्व, संपर्कक्षेत्रांची भिन्नता, भिन्न शेजारी-भाषा इत्यादी कारणांमुळे चंदगडी

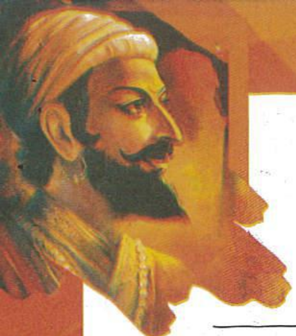

TOPIC

Date : / /

Page No :

S. B. Khade Mahavidyalaya
Koparde
Tal. Karveer

बोलींची चंदगड तालुक्यात दोन भिन्न रूपे दिसून येतात. तालुक्याच्या पूर्वेकडून पश्चिमेला प्रवास करीत असताना, कन्नड भाषेचा अभाव प्रभाव असलेल्या बोली रूपाकडून कोकणीचा प्रभाव असलेल्या बोलीरूपाकडे सरकत जात असल्याचा अनुभव येतो. शब्दसंग्रह, उच्चाराचा विशिष्ट हेल, व्याकरणीक विशेष. या सर्वच बाबतीत हे वेगळेपण दिसून येते. कोणत्याही विस्तृत प्रदेशात भाषा-बोली एकसारख्या आढळत नाहीत. त्याचप्रमाणेच चंदगड तालुक्याशी आढळणारे बोलीरूप सर्वत्र एकसारखे दिसत नाही. तथापि या सर्व विस्तृत प्रदेशात बोलल्या जाणाऱ्या बोलीला मात्र 'चंदगडी बोली' अशा एकाच नावाने ओळखले जाते.

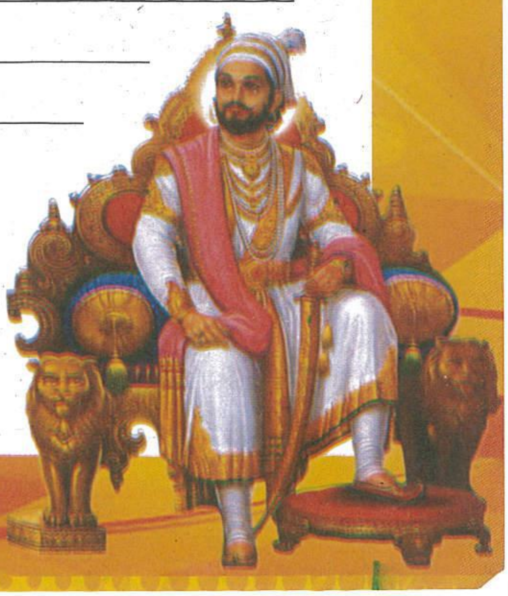

॥महाराज॥